

Центр Дослідження Літератури
для Дітей та Юнацтва

Ukrainian Research Center
of Children's and Youth Literature

ЛІТЕРАТУРА. ДІТІ. ЧАС

Львів
2016

УДК 82.0 — 087.5
ББК 74.268.0
Л-64

ЛІТЕРАТУРА. ДІТИ. ЧАС. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. — Вип. 5. — Львів : 2016. — 222 с.

До збірника «Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва» увійшли матеріали Міжнародного симпозиуму «Література. Діти. Час», який відбувся 11–13 вересня 2015 р. у м. Львів і був організований Центром дослідження літератури для дітей та юнацтва. Оpubліковано дослідження, статті, розвідки, в яких висвітлено актуальні проблеми теорії та історії літератури для дітей та юнацтва, проаналізовано принципи літературної освіти, розглянуто методичні аспекти вивчення художніх текстів у школі та вищих навчальних закладах, окреслено тенденції розвитку дитячого читання.

Для викладачів, аспірантів, студентів, усіх, хто цікавиться літературою для дітей та юнацтва зокрема та філологічними науками загалом.

УДК 82.0 — 087.5
ББК 74.268.0

© Центр дослідження літератури
для дітей та юнацтва

Шалагінов Борис Б
та іноземних мов На
Грицик Людмила Ва
літератури та комп
імені Тараса Шевче
Червінська Ольга В
зарубіжної літератур
Юрія Федьковича;
Зарва Вікторія Ана
державного педагог
Мацевко-Бемерська
літератури Львівськ
Ісаєва Олена Олен
методики викладач
університету імені
Клименко Жанна В
викладання російськ
тету імені М. П. Др
Мірошниченко Ле
викладання російськ
тету імені М. П. Др
Баран Ульяна Свят
рознавства Націон
дослідження літер
Качак Тетяна Бог
дики початкової о
ка, голова Івано-С
Антоник Ольга В
гознавства та мов
Марченко Натал
Інституту біограф
Овдійчук Лілія М
та методик викла
еконіміко-гумані
Приклада Яросла
кафедри відзнаки
університету іме
Салтик Богдана
і методики викл
жавного педагог
Трохим Наталя
Лозова Оксана

З М І С Т

- Кизилова Віталіна ПЕРЕДМОВА
- Баран Уляна. «НЕСКІНЧЕННА ІСТОРІЯ» ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ
ТА ЮНАЦТВА: НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ
ТА ЮНАЦТВА В УКРАЇНІ
- Варданин Марина. САКРАЛЬНА КОНЦЕПТОСФЕРА В ЛІТЕРАТУРІ
ДЛЯ ДІТЕЙ І ЮНАЦТВА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ
- Деркачова Ольга. ТІЛЕСНЕ І ДУХОВНЕ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ
У КАЗЦІ ЯНУША ЛЕОНА ВИШНЕВСЬКОГО «МАРЦЕЛІНКА,
У ПОШУКАХ НАЙВАЖЛИВІШОГО»
- Дибовська Олеся. ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У ДИТЯЧІЙ
ЛІТЕРАТУРІ (на матеріалі збірки казок В. Шевчука «Панна квітів»)
- Канчура Євгенія. ДІТИ ТА ВЛАДА: ПОГЛЯД ФЕНТЕЗІ КІНЦЯ ХХ СТОРІЧЧЯ
- Качак Тетяна. ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБРАЗУ ДИТИНИ У СУЧАСНІЙ
УКРАЇНСЬКІЙ РЕАЛІСТИЧНІЙ ПРОЗІ ДЛЯ ДІТЕЙ
- ✓ Кизилова Віталіна. ДИТИНА І ПРИРОДА: ЖАНРОВІ МОЖЛИВОСТІ ДІАЛОГУ
(на матеріалі теми змін пір року в українській літературі)
- Куца Лариса. «ДИВНА ДИТИНА», АБО «ЯКЕСЬ НЕ ТАКЕ, ЯК ЛЮДИ»
(стереометричне прочитання оповідання І. Франка «Під оборогом»)
- Кюммерлінг-Майбауер Бетіна. ПРОЦЕС (ДЕ)КАНОНІЗАЦІЇ. Е. Т. А. ГОФМАН
«ЛУСКУНЧИК ТА МИШАЧИЙ КОРОЛЬ», ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ ДИТЯЧОЇ
ТА ДОРΟΣЛОЇ ЛІТЕРАТУРИ
- Лебедівна Лариса. АРХЕТИПНИЙ СЮЖЕТ КОРОЛІВСТВА:
НОСТАЛЬГІЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ ЗА РАЄМ
- Ніколаєва Марія. ЧИТАННЯ ФЕНТЕЗІ КОРИСНЕ ДЛЯ МОЗКУ УЧНІВ
- ✓ Овдійчук Лілія. ШКІЛЬНІ ПОВІСТІ ВСЕВОЛОДА НЕСТАЙКА:
ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ (на матеріалі збірки «Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва»)
- Панько Оксана. АВТОРСЬКА ІНТЕНЦІЯ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ
У ТВОРАХ ДЛЯ ДІТЕЙ РОАЛЬДА ДАЛА
- Салюк Богдана. ДО ПРОБЛЕМИ АНІМАЦІЙНОЇ ЕКРАНІЗАЦІЇ ТВОРІВ
ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ: PRO ET CONTRA
- ✓ Слижук Олеся. УКРАЇНСЬКА ПІДЛІТКОВА ЛІТЕРАТУРА У ШКІЛЬНІЙ ПРОГРАМІ:
ЗМІНА КАНОНУ
- Ушневич Соломія. МЕНТАЛЬНА ДОМІНАНТА У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ
ПРОСТОРІ ТВОРІВ КОРНЕЛЯ МАКУШИНСЬКОГО
- Федорів Уляна. «НОВА ЛЮДИНА»: КАНОНІЗАЦІЯ РАДЯНСЬКОГО ДИТИНСТВА
- Хороб Марта. ПСИХОЛОГІЯ ХАРАКТЕРУ ПІДЛІТКА В СУЧАСНІЙ
ДИТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ (на матеріалі повістей С. Гридін «Не такий»
та О. Луцєвської «Інший дім»)
- ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ
- Рецензія на збірник наукових статей «ЛІТЕРАТУРА. ДІТИ. ЧАС».
Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва —
Вип. 5. — Упорядники та літературні редактори: Уляна Баран,
Тетяна Качак, Богдана Салюк. — Львів, 2015 р.
- Рецензія на збірник «Література. Діти. Час». Вісник Центру дослідження
літератури для дітей та юнацтва. Вип. 5. Львів, 2015.

професор, директор
Петра Могили

член-кореспондент
літературного літерату-

окрему подяку
цькому фонду
читає дітям»
раїнську акцію
reads to kids),
ції

АВТОРСЬКА ІНТЕНЦІЯ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ У ТВОРАХ ДЛЯ ДІТЕЙ РОАЛЬДА ДАЛА

Анотація

У статті простежено авторську інтенцію творів для дітей Р. Дала. Виокремлено основні константи, що дозволяють пояснити природу читачької рецепції. Особливу увагу звернуто на тематику творів письменника, фольклорний принцип його творів. Зроблено акцент на вмінні автора творити з врахуванням дитячого світосприйняття та світогляду. Рецепцію читача-дитини обґрунтовано через її відповідність до авторської інтенції.

Ключові слова: Роальд Дал, авторська інтенція, рецепція, читач-дитина, фольклор, світогляд дитини

Вивчення рецептивного дискурсу не мислимо без дослідження постаті автора, який творить тексти для дітей, враховує, прогнозує сприйняття читача-дитини. Репрезентативною у цьому контексті вважаємо творчість Р. Дала. Крізь призму біографічних текстів, епістолярної спадщини письменника, трактування його дитячих текстів спробуємо описати його авторську інтенцію, акцентуючи на усвідомленні письменником адресата. На нашу думку, на основі такого матеріалу ми доведемо уміння Р. Дала застосовувати ті методи розповіді, що дозволили відкрито чи приховано висловитися щодо тих чи інших цінностей, розглянути певні соціальні проблеми й разом з цим розважати, захоплювати дитячу увагу, прищеплювати любов до читання, пізнання. Дитячі твори Р. Дала – унікальне поєднання досвіду автора та його адресата, дитячості, актуальності теми, світозмалювання. Сукупність цих понять є доказом врахування письменником позиції свого читача, що і сприяло популярності творів. Відтак, досліджуючи постать автора, його інтенцію, ми вважаємо за доцільне проаналізувати явища, що дозволяють розкрити особливості його творчості. На наш погляд, значимими для розуміння авторського феномену Р. Дала є осмислення деяких складових:

- тематика текстів Р. Дала, порушення ним тем табу з врахуванням позиції читача, його досвіду;
- образна система;

- фольклорний принцип дитячої літератури, врахований Р. Далом (використання мотивів чарівних казок характерне для дитячих письменників, навіть на підсвідомому рівні);
- фрагментарність, акцент на деталях, поверховість рецепції юного читача, врахування Р. Далом особливостей світосприйняття, світогляду читача-дитини.

З огляду на тематику, вікову категорію, досвід читача Р. Дал знав: дитина хоче читати твори, в яких порушені загальнолюдські проблеми, розкрита інформація про стандарти життя, суспільства. Аналізуючи твори Р. Дала, ми припустимо, що його читачем є читач-герой [див.: 1], і таким чином пояснюємо вибір тем. Згідно з дослідженнями Епплярда [6] та Епплібі [5], читачу-герою цікаво читати про все, що його оточує, дає певні уявлення про стандарти цього світу, їхні правила. Це і злиття з культурою однолітків, адаптування до її умов та поява відчуття самоусвідомлення. Тому на цьому етапі читання є важливе, щоби дати раду амбівалентним емоціям, що супроводжують дитину при пізнанні середовища і набутті досвіду. Саме в цьому віці (10–12) дітей цікавлять книжки про природу, тварини, те, як функціонує середовище, різний пригодницький матеріал, від казок до байок про тварин. Діти обожають читати історії, де герой опиняється наодинці з небезпекою, їм імпонують книжки з більшим обсягом тексту, меншою кількістю ілюстрацій [6, с. 60–61].

Запропоновані Р. Далом теми (дружби, захисту навколишнього середовища, стосунків між дітьми й суспільством, «покинутості» й самотності) – підтвердження та усвідомлення цього. Майже в кожному творі автор спонукає любити природу, цінувати те, що довкола. У текстах автора є пригоди (у тому числі шкільні), перемоги головних героїв (які переважно самі долають труднощі), багато автобіографічного матеріалу, таємниць, Митець описував героя-дитину і все те, що з нею відбувається, зв'язане зі становленням головного персонажа. Характерною рисою раннього етапу (60–70 рр. ХХ ст.) творчості Р. Дала [2, с. 39] є змалювання подорожей. Автор через явище польоту, що є складовою пригодницького тексту, зобразив соціалізацію головного героя у першій казці «Джеймс та гігантський персик». Такий мотив присутній і в наступних текстах письменника — «Чарлі та шоколадна фабрика», «Чарлі та великий скляний ліфт».

Р. Дал розкрив тему стосунків дітей і дорослих у «Матильді», «Чудодійних ліках Джорджа», «Джеймсі та гігантському персику», «Відьмі» тощо. Наприклад, у казці «Чудодійні ліки Джорджа» він пише про нелегкі стосунки бабусі та внука. Описуючи процес приготування ліків, автор демонструє й аматорське лікування Джорджем своєї бабусі. У тексті відчутний мотив помсти – хлопчик намагається боронитися від бабусі, яка його весь час при-нижувала. Цим епізодом автор демонструє боротьбу дітей не тільки проти

дорослих, принижен- гінов, «дитячий світ», що вона гото- ної стабил- Джорджа- цей балан-

У тво- ниць. Нар- та усвідом- піон світ- великим- чи три пр- бо ті мож- імпонує- що власт- природи-

Нині- теми таб- неного»- беручи д- твори Р.- тастичні- У них ди- але все ж-

Злоч- але у по- обхідніс- «причин- ведінки- моральн-

Тем- умотиво- у приро- лісу від- творі, н- з нелег- слідник- зують н- чому фа-

дорослих, а й проти цього хаотичного, повного абсурду світу, де діти часто принижені дорослими, недостатньо інформовані. Як стверджує Борис Шалагінов, «дитина прагне переконатися, що вона не випадкова істота на цьому світі, що для неї існує у світі, сказати б, наперед визначене місце, і тоді вона готова буде відстоювати його для себе» [4, с. 13]. Діти прагнуть певної стабільності, точності, гармонійності свого світосприйняття, а бабуся Джорджа своєю поведінкою робить незрозумілим буття хлопчика, порушує цей баланс.

У творах Р. Дала присутня тема дослідження, викриття якихось таємниць. Наратор ділиться з читачем таємницями, чим викликав довіру читача та усвідомлення ним своєї значимості. Наприклад, у повісті «Денні — чемпіон світу» оповідач каже: «Деякі дорослі є дуже хитрими та володіють великими таємницями, але всі вони, включаючи й батьків, мають дві чи три пристрасті, які дуже оберігають від того, щоб не розповісти дітям, бо ті можуть ахнути, як дізнаються про них» [7, с. 25]. Таке змалювання імпонує реципієнтам, бо відображує рівність стосунків автора-читача, що властиво для письменницьких поглядів Р. Дала й є доказом розуміння природи свого адресата.

Нині серед науковців існує полеміка щодо важливості опису, висвітлення теми табу в текстах для дітей. Звісно, необхідність репрезентації «забороненого» є беззаперечною, однак тут варто врахувати міру інтерпретації, беручи до уваги досвідченість читача. У цьому контексті показовими є такі твори Р. Дала, як «Денні — чемпіон світу» (тема браконьєрства), «Фантастичний містер Лис» (тема крадіжки), «Відьми» (тема життя та смерті). У них дитячий письменник уникає надмірного реалізму заборонених тем, але все ж таки представляє їх складовими життя, чого не можна уникнути.

Злочин браконьєрства, приміром, не може бути виправданий дорослим, але у повісті «Денні — чемпіон світу» це є можливим. Автор пояснює необхідність такого вчинку заради сім'ї. Змалювання ситуації через поняття «причина — вчинок — наслідок» є спонуканням до глибшого аналізу поведінки батька, розуміння його дій, а відтак усвідомлення читачем таких моральних цінностей, як взаєморозуміння та повага у родині.

Тему крадіжки висвітлено у казці «Фантастичний містер Лис». Автор умотивовує таку поведінку лиса, з одного боку, його призначенням, місцем у природі, а з іншого — потребою в порятунку сім'ї та інших мешканців лісу від голоду. Тут Р. Дал робить акцент, як і в попередньому згаданому творі, на важливості міцних родинних стосунків. Написання твору збіглося з нелегкими випробуваннями, з якими зіткнулася сім'я письменника. Дослідники творчості Р. Дала Я. Гелд і А. Баркман [11], Д. Старрок [12] пов'язують написання твору з подіями в житті автора. Це, мабуть, і пояснює, чому фантастичний Лис так боровся за свою родину.

Особливістю творів Р. Дала є позиція оповідача. Наратор інформує читача про все, пояснює, чому персонажі займаються браконьерством чи крадуть. Автор, звісно, не висловлює своє ставлення чи осуд таких вчинків, але вмотивовує їхнє місце сукупністю обставини.

Показовою у контексті порушення теми табу є, на нашу думку, повість «Відьми». Р. Дал у тексті натякає на неминучості смерті, описує цю тему з надзвичайною чуйністю, винахідливістю та відсутністю сентиментальності. Наприклад, коли наратор повідомляє про тривалість життя миші і те, що вона може померти в один день з бабусею, акцентує не на тузі, а на дитячій чуйності та глибоких неказаних емоціях [12, с. 535]. Р. Дал підводить читача до думки, що важливість правильного життя полягає, в першу чергу, в умінні та можливості бути корисним, і не важливо, який у тебе вигляд чи як довго ти проживеш.

Дитячі твори митця дивують філософським змістом, силою психологічного впливу на читача. Один з біографів Р. Дала — Я. Гелд [11] — з приводу складності змісту творів письменника зауважив: «у творах Р. Дала оспівано любов до життя та дитинства і порушено проблему пошуку цінностей у цьому хаотичному світі». Як веде далі автор, «твори Р. Дала часто починаються не зовсім оптимістично <...>, його герої опиняються десь у круговороті того, що є життям, — фантазія і реальність, страждання, розчарування» [11, с. 4], але при цьому вони долають проблеми та вчать бути самостійними, виходять переможцями у цьому хаотичному, повному абсурду світі.

Авторські інтенції простежуємо і в образному змалюванні. Зрозуміло, що дитина зазвичай ідентифікує себе з героєм твору, аналізує його поведінку, проводить паралелі зі своїм життям. Тому і зрозуміло, чому головними персонажами часто виступають діти, однолітки читача. Не винятком є й система образів у творах Р. Дала. Його герої — самостійні, готові до боротьби, пошуку в невідомому для них оточенні. Для кращої переконливості Р. Дал на початку деяких своїх творів змальовує перебування героїв-дітей в умовах, які складно витримати навіть дорослому. Наприклад, у «Джеймсі та гігантському персику» батьків малого героя з'їдають носороги, що втекли із зоопарку, і він залишається на виховання у своїх жахливих тіток. У «Чарлі та шоколадній фабриці» малий Чарлі готовий знепритомніти через голод, що настав у його родині. Маленька Софі з «ВДВ» зростає в сиротинці, всі її дні позбавлені змісту, а ще вночі, коли вона не може спати, її викрадає могутній велетень. Матильда з однойменного твору — розумна дівчинка, що відчуває себе покинутою та непотрібною батькам. Зображення важких умов, шокуючі подробиці життя, властиві творам Р. Дала, є необхідними для усвідомлення намірів персонажів. Подібне змалювання слугує кодом для кращого розуміння подальших дій героїв.

Персонажі письменника зазвичай є слабкими та вразливими на початку твору, але лише до моменту, поки їм не дається шанс: золотий квиток, магичні здібності, пакунок з камінцями. Тоді вони починають діяти, повстають проти світу негараздів, зустрічають друзів, долають перешкоди на шляху до власного щастя. Р. Дал усвідомлював поетапність, правильність змалювання свого героя, бо розумів значимість постаті персонажа для читацької рецепції.

Для реалізації авторського погляду надзвичайно важливі образи другого плану. Серед них є позитивні та негативні персонажі, котрі у сукупності сприяють пізнанню та розкриттю образу головного персонажа, допомагають у його діях. Герої Р. Дала — виняткові: ексцентричний велетень, дивакуватий власник фабрики, купа незвичних комах, вчителька школи, бабуся, яка палить, батько Денні тощо. У творах письменник послуговується фольклорним принципом їхнього зображення. Його герої наділені або тільки позитивними, або тільки негативними рисами. Така полярність дає краще уявлення про інтенційне спрямування автора, дозволяє читачеві збагнути певні істини.

Читацька дитина світ *відчуває* і вчиться, як діяти і діяти самостійно, без допомоги дорослих. Щодо можливих пояснень зображення героя-дитини критики пояснюють: «<...> очевидно те, що художні образи представляють те, ким дитина хоче бути в цьому віці; вони (образи) — втілення чеснот, навичок, популярності та схвалення дорослих, всього, що розв'язує плутанину щодо їх ідентичності. Інше пояснення — вони (тексти) зображують, ким діти були і від чого відмовилися, що покинули» [10, с. 81]. Тобто акцент у текстах повинен бути, у будь-якому разі, на тлумаченні світу дитини.

Відмінною рисою читацької рецепції є те, що діти трактують постать головного героя через представлення його дій та вчинків. Саме через діяльність Р. Дал розкриває природу персонажів. Такий принцип зображення тотожний поняттю про те, що до певного віку дитина адаптується в соціумі і прагне бути значимою, що бачить через дію. Тому їй цікаві твори, які оповідають про «порятунок світу» малим героєм, представлення його самостійності у вчинках. Як відмічає Дж. Епплярд, «вони (діти) в цьому віці уже змогли <...> відчутти себе діючою особистістю, але ще не особистістю зі своїми цінностями, своїм внутрішнім світом» [4, с. 74]. Подібні зауваження є доказом якості, оригінальності Далових творів, який врахував особливості сприйняття читача-дитини.

Важливою в усвідомленні унікальності головного героя є думка наратора чи інших персонажів твору, які дають уявлення про героя через діалог і авторські відступи. У казці «Матильда» не знайдемо опису зовнішності героїні. Єдине, про що автор згадує в тексті, це те, що вона була низького зросту і мала карі очі.

Специфіка змалювання системи образів Р. Далом полягає в репрезентації, у першу чергу, домінуючих рис. У текстах Р. Дала відсутній детальний опис зовнішності чи внутрішнього світу героя. Через поведінку персонажів автор скеровує читача до осмислення своєї поведінки і пізнання добра та зла, життя та смерті, невдачі та успіху тощо. Полярність цих понять і образів звужує рецептивні межі читача, скеровує до кращого усвідомлення тексту.

Концепт *фольклорного принципу* в дитячій літературі допомагає глибше зрозуміти авторську інтенцію. Значимість фольклору в текстах для дітей доводимо й тим фактом, що світогляд дитини, художня специфіка тексту подібні [3, с. 34]. Багато елементів у творах Р. Дала містять низку елементів від народних казок: контрастний принцип зображення героїв, мотив подорожі, процес ініціації героя-дитини, домінуючі риси персонажа; автор застосовує по-новому гротеск, гумор, хронотоп, дієвість казок тощо.

Малий Р. Дал був вихований на Скандинавських казках, слухав адаптованих з XIX сторіччя колекції казок Пітер Крістіана Асбьорсена та Йоргена Му [12, с. 60]. Це були перекази оповідей про злих тролів, інших міфічних норвезьких істот, котрі жили в темних соснових лісах. Ці історії сповнені фантастики, гротеску. Саме вони стануть поштовхом до творення власних, авторських історій. Р. Дал використовує ці теми та відновить їх у власній манері. Часточка гумору, страху і чарівність природи сприяли творчому осмисленню письменником норвезького фольклору в авторських казках. Сестра Р. Дала акцентує на подібності його казок до норвезьких легенд, які вони чули в дитинстві [12, с. 62].

Відтак у творах письменника відчутний вплив норвезького фольклору, видозміненого особливостями авторського стилю. Сучасними є образи, події та умови. Наприклад, образ миші з повісті «Відьми» та образ Доброго Велетня, що ламає стереотипи про справжню, народну природу велетнів; поняття ініціації, описане в «Джеймсі та гігантському персику», представляє соціалізацію героя-дитини, а не дорослого чоловіка чи жінки, які завершують свою ініціацію одруженням; Р. Дал «ускладнює» участь тварин у тексті через змалювання їхньої поведінки. Спільним із фольклором у текстах Р. Дала є застосування гротеску. Збережено мотив чуда/чудесного. На відміну від народних казок, символіка Р. Дала доповнена власним трактуванням. Репрезентативним, приміром, є образ миші з повісті «Відьми», у яку перетворюється хлопчик. Він вже відіграє роль не просто помічника, як у народних казках, а виконавця — рятує всіх дітей Англії від відьом. У цій казці Р. Дала відчувається поєднання таких понять, як маленький розмір, розум, проникливість, швидкість, вразливість, що виступає аналогами дитинства, тому є близьким читачеві. Цікавим є образ Велетня з «ВДВ», який «протестує» проти вбивства велетнями людей, їхнього стилю життя, і рятує разом з маленькою Софі дітей від побратимів-людоджерів. Трактування потойбічного

просто
фабри
Т
того,
ке спр
чи пер
На
є вмін
поєдну
містят
що він
шедевр
ника. Я
оскільк
бути д
та дор
та не р
домлю
письме
ти хоче
день. Д
Дитині
велетні
міють д
в «Мат
яснюот
з дорос
ліки Дж
яскрави
гумору
героїв з
також р
світлі д
тексту, п
сторінки
Кол
писати, п
<...>, йом
ється ді
повинен
їх лякао

простору осучаснено в казці «Чарлі та шоколадна фабрика». Через простір фабрики передано очищення та відбір, що є традиційними для казок.

Твори Р. Дала дозволяють збагнути авторську інтенцію та є доказом того, що через фольклорний принцип письменник прогнозував читацьке сприйняття. Характерним для народних традицій зображенням подій чи персонажів звузив межі рецептивного простору.

Найважливішим, на нашу думку, гарантом розуміння авторської інтенції є вміння письменника *бачити світ очима дітей*. Таку властивість Р. Дал поєднував з власним пригадуванням свого дитинства. Багато його творів містять певні автобіографічні моменти його дитячих років. Навіть той факт, що він відчував себе малим, коли опинявся у свої хатинці, де творив свої шедеври, засвідчує про його «одержимість» справою дитячого письменника. Як цитує його слова Дональд Старрок: «Я вважаю, що я — дитина, оскільки полюблюю все, що люблять діти <...>, а як інакше — ти повинен бути дитиною, щоб уміти писати для дітей» [8]. На жаль, багато критиків та дорослих (вчителі, бібліотекарі, батьки) не сприймали його творчості та не розуміли його «дитячості». Хоча насправді дорослі просто не усвідомлювали відмінність у рецепції дорослого і дитини. Таким критикам письменник відповідав: «Дитина до 10 років дивиться на світ інакше. Якщо ти хочеш зрозуміти це — ти повинен стати навколішки і жити так десь тиждень. Дитина оточена велетнями, які наказують їй, що робити, а що ні <...>. Дитині властиво опиратися наказам цих велетнів, такій соціалізації. Відтак велетні, що оточують дитину, стають «ворогами» <...>. Це не зовсім розуміють дорослі. Тому, коли я обливаю брудом дорослих, як, до прикладу, в «Матильді», дітям це подобається» [9]. Подібні змалювання героїв пояснюють, чому Р. Дал часто називав свої книжки інструкцією по боротьбі з дорослими. Наприклад, такі тексти, як «Відьми», «Сім'я Дурків», «Чудодійні ліки Джорджа», «Матильда», «Джеймс та гігантський персик» слугують яскравим прикладом висміювання дорослих. Таке змалювання, залучення гумору та гротеску, на думку автора, дозволяє зробити вчинки, поведінку героїв зрозумілими й демонструє, що дорослі не такі вже й досконалі, вони також роблять помилки, бувають дуже кумедними. Зображення у такому світлі дорослих є, так би мовити, гарантом для кращого усвідомлення тексту, примусить дитину читати, не відриваючись, з нетерпінням гортати сторінки, щоб довідатися про подальшу долю героїв.

Коли Р. Дала питали, яким має бути хороший письменник, про що варто писати, він відповідав: «Вважаю, що дитячий автор повинен бути смішним <...>, йому повинні подобатися прості жарти, загадки, все те, що подобається дітям. Він повинен бути винахідливим, мати першокласні сюжети, повинен знати, що зачаровує дітей, а що їм нудно. Їм подобається, коли їх лякають, їм подобається екшн, пригоди, привиди. Вони люблять шукати

скарби. Вони люблять шоколад, іграшки, гроші, магію. Їм подобається, коли їх розважають. Їм подобається, коли негативний герой зустрічає неминучу смерть. Їм подобаються персонажі, які стають героями <...>. Проте їм не подобаються довгі описи. Вони відчують якісне творення, але ненавидять незграбні речення <...>. Їм подобаються історії, що містять загрозу. «Ти знаєш, що я зараз хочу?» — спитав великий Крокодил у малого. — «Я хочу соковиту дитину на сніданок». Ось що їм подобається» [12, с. 547–548]. Ця цитата є переконливим доказом, що саме перераховані складові дозволили Роальду Далу зобразити свою інтенцію та бути цікавим читачеві.

Отже, Р. Дал умів розважати, шокувати, лякати, у його творах присутня ідея повстання проти абсурдного світу, сповненого болу та страждання, але Р. Дал дає персонажам вибір, доводить, що його герої можуть контролювати свою долю, роблять вибір, отримують успіх та щастя. Усе це спостерігаємо через ставлення героїв до світу та реакцію на створені ситуації. Його літературні казки демонструють справжні цінності: справедливість, добро, любов, дружні родинні стосунки. Р. Дал не обманює дітей: через модель змалювання світу, фантастичний код автор доносить мудру істину, як сприймати реальний світ. Тому вважаємо, що дитячі тексти цього майстра слова мають глибоке філософське наповнення і варті ґрунтовного вивчення та аналізу.

Література

1. Панько О. Категорія читач-дитина : вікова класифікація та диференціація поняття / О. Панько // Прикарпатський вісник наукового товариства імені Тараса Шевченка «Слово». — 2014. — № 2 (26). — С. 310–323.
2. Петренко О. Ономастика дитячих творів Роалда Дала : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.04. — германські мови / Петренко Оксана Дмитрівна. — Одеса, 2006. — 244 с.
3. Славова М. Волшебное зеркало детства : статьи о детской литературе / М. Славова. — К. : ИПЦ «Киевский ун-т», 2002. — 94 с.
4. Шалагінов Б. Чи дійсно для дітей треба писати «так само, як для дорослих, тільки ще краще»? (дитяча література і соціалізація майбутньої особистості) / Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. — 2012. — Вип. 2. — С. 10–16.
5. Applebee A. N. The Child's Concept of Story : Ages Two to Seventeen / A. N. Applebee. — Chicago : University of Chicago Press, 1978. — 209 p.
6. Appleyard J. A. Becoming a reader. The experience of Fiction from Childhood to Adulthood / J. A. Appleyard. — Cambridge : Cambridge University Press, 2005. — 228 p.

7. Dahl
- 2001
8. Dahl
- RDM
9. Dahl
- temb
10. Elkin
- 3rd.
11. Roald
- Adam
12. Sturt
- Harp

Oksana Pa

The s
possible v
texts, take
context an
epistolary
the autho
So, it
help to un
- t
o
- i
- f
- f
h
If to
the writer
texts that
standards
reader is
oine of th

7. Dahl Roald. *Danny the Champion of the World* / R. Dahl. — Lnd.: Puffin Books, 2001. — 216 p.
8. Dahl Roald. *On Grandmothers* / R. Dahl // Puffin Post. — 1982. — 20 July. — RDMSC RD 6/2/1/20
9. Dahl Roald. *Notes for Dr Streule's lecture to Bristol* / R. Dahl. — 1990. — September. — RDMSC RD 6/2/1/41
10. Elkind David. *Children and Adolescents : Interpretive Essays on Jean Piaget*. — 3rd. — New York : Oxford University Press, 1981. — 272 p.
11. *Roald Dahl and Philosophy : A Little Nonsense Now and Then* / Jacob M. Held, Adam Barkman. — Maryland : Rowman & Littlefield, 2014. — 250 p.
12. Sturrock D. *Storyteller. The life of Roald Dahl* / Donald Sturrock. — London : Harper Press, 2010. — 655 p.

Oksana Panko

THE AUTHOR'S INTENTION AND ITS IMPLEMENTATION IN CHILDREN'S WORKS BY ROALD DAHL

The study of the receptive discourse in the literature for children is not possible without interpretation of the author's intention, the one who creates texts, takes into account and predicts the child's reception. Representative in this context are the works by Roald Dahl. Through the prism of his biographic texts, epistolary heritage and interpretation of his works it is possible to characterize the author's intention, focusing on his understanding of a child-reader.

So, it is important, first of all, to analyze the following components that help to understand the intention of Roald Dahl as the author of children's books:

- topics presented by Roald Dahl are the «taboo» topics; consideration of the child's experience;
- imagery;
- folk principle of the children's literature, the author's consideration;
- fragmentation, accent on details, peculiarities of the child's reception, his world reception and world-view.

If to take into account the topics of Roald Dahl's works we can admit that the writer knew the tastes of children. He felt that a child wants to read the texts that correspond the problems of mankind, present information about life standards and society. If to consider the works by R. Dahl we can admit that his reader is a reader-hero (the one who likes to identify himself with the hero/heroine of the story). Dahl's reader wants to read about everything that surrounds

him, give the idea about the rules of this world. R. Dahl interprets the following topics: friendship, protection of the environment, the relations between kids and adults/society, the topic of loneliness etc. In his works he tried to make readers love the nature, appreciate everything that surrounds them. In his works we can read about different adventures (including school adventures), the victory of main characters (they usually overcome difficulties by themselves), much autobiographical information, mystery etc. R. Dahl interpreted the topic of the children-adults relations in «Matilda», «George's marvelous medicine», «James and the Giant Peach», «Witches» etc. For example, in «George's marvelous medicine» we can read about the unusual relations between George and his granny.

Presentation of «taboo» topics for children often develops controversy among scientists and critics. But the most important is the way of presentation. R. Dahl knew how to do it. As the example we can mention the following works: «Danny — champion of the world» (poaching topic), «Fantastic Mr. Fox» (theft topic), «Witches» (the topic of life and death). In these works R. Dahl described these topics paying attention to the peculiarities of a child's reception. He tried to explain that life is not always a fairy tale, sometimes different things happen and not always pleasant ones.

When we consider author's intention we can take into account the imagery of his works. A child-reader often identifies himself with the hero that is why we can explain why in children's literature the main heroes are children. R. Dahl followed the same principle. His heroes are independent, they are ready for a fight, they are always open for discoveries. For better understanding, at the beginning of his works, R. Dahl showed the circumstances where the children live. These conditions make heroes to act, to find better life and other friends.

The minor heroes are also very important to analyze. They help readers to interpret the main hero. We can speak about positive and negative ones. R. Dahl's minor heroes are special: eccentric giant, a weird owner of the factory, some strange insects, a smoking granny (not a role-model for a kid), a teacher from school, Danny's father etc. In his works R. Dahl used the folk principle to depict them. His heroes are either positive or negative. This polarity gives better understanding of the author's intention and therefore the child's reception.

So we can conclude that folk principle is the main component in the children's literature and hence in Dahl's works. Its importance in texts for children is proved by the fact that the world-view of a child and peculiarities of folk thinking are similar. Many components in Dahl's works are similar to folk fairy tales: polarity in imagery depiction, travel motive, the process of child-hero initiation, dominant traits of a character, grotesque and humor.

The influence of Norwegian Folklore is noticeable in the works by Roald Dahl, presented in his unique style. The images, events and conditions are modern. For example, the image of Mouse from «Witches» and the image of Friendly

Giant v
in «Jan
an adu
are mo
Bu
ity to s
criticiz
the chi

Keywor
ce

Giant who breaks the stereotype of a folk giant; the concept of initiation depicted in «James and the Giant Peach» represent the socialization of a child-hero not an adult (a man or a woman) who at the end marry; the animals in Dahl's work are more complicated characters.

But the most prominent component in analyzing Dahl's intention is his ability to see under the child's point of view. He could do it perfectly. Some adults criticize his style but children adore him that's why he is still popular among the children in the world.

Keywords: *Roald Dahl, author's intension, reception, a child-reader, folklore, a child's world reception*
